

KOBIETY I WŁADZA

W CZASACH DAWNYCH

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu śląskiego
KATOWICE 2015

KOBIETY I WŁADZA W CZASACH DAWNYCH

[Kup książkę](#)

NR 3340

KOBIETY I WŁADZA W CZASACH DAWNYCH

Pod redakcją
Bożeny Czwojdrak i Agaty A. Kluczek

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2015

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Historia
Sylwester Fertacz

Recenzenci
Sławomir Sprawski
Stanisław A. Sroka
Michał Zwierzykowski

Spis treści

Wstęp	9
<i>Agnieszka Dziuba</i>	
Kochanka, matka czy wytrawny polityk? Zagadka Serwili	12
<i>Andrzej Gillmeister</i>	
<i>Cum tacita virgine</i> . Westalki — kobiecość — religia w republikańskim Rzymie . . .	22
<i>Danuta Musiał</i>	
Messalina, czyli w niewoli stereotypu	33
<i>Anna Tatarkiewicz</i>	
Konkubina cesarza Wespazjana — <i>Paene iustae uxoris loco</i>	43
<i>Andrzej Kompa</i>	
Kobieta rzymska, kobieta bizantyńska — co studia klasyczne mogą zaoferować dzisiejszym <i>gender studies</i> ?	49
<i>Teresa Wolińska</i>	
Antonina — „kobieta spośród wszystkich na świecie najbardziej uzdolniona do osiągnięcia rzeczy niemożliwych”	69
<i>Mirosław J. Leszka</i>	
Zoe o oczach czarnych jak węgiel — czwarta żona Leona VI Filozofa	95
<i>Jerzy Strzelczyk</i>	
Oblicza władzy kobiet w zwierciadle ich twórczości w średniowieczu	113
<i>Jakub Morawiec</i>	
Królewska matka, żona i kochanka — Ælfgifu z Northampton	124

Marek Smoliński

Mirosława — księżna pomorska, regentka i dyplomatką 135

Dana Dvořáková-Malá

Výjimečné osudy žen na dvoře posledních Přemyslovců 163

Zofia Brzozowska

„Połocki matriarchat”?

Rządy kobiet w jednym z księstw ruskich w latach 30.—50. XII w. 174

Agnieszka Teterycz-Puzio

...domina et princeps... Władza księżnych na ziemiach polskich w XIII w.

w świetle dokumentów 194

Marek L. Wójcik

Nieznana pieczęć Elżbiety von Parchwitz. Sfragistyczny przyczynek

do badań nad życiorysem szlacheckiej pani z dynastycznym rodowodem 217

Grażyna Rutkowska

Status wdów po królach polskich z dynastii Jagiellonów 229

Sobiesław Szybkowski

Panny posażne nie tylko majątkiem. O roli kobiet z rodzin elitarnych w pozyskiwaniu i utrwalaniu znaczenia politycznego w późnym średniowieczu

(na wybranych przykładach środkowopolskich) 259

Tomasz Rombek

Rola polityczna królowej Elżbiety Rakuszanki (1454—1505) 281

Bogdan Kłoch

Wizerunek kobiety władzy średniowiecza w wybranych dziełach X Muzy 289

Marek Ferenc

Kobiety w życiu króla Zygmunta Augusta 301

Анастасія Скен’ян

Жаночыя двары ў ВКЛ у XVI—XVII стагоддзях: склад і функцыі прыдворных 324

Zuzanna Kowalska-Sobieraj

„Rządy kobiet zgodne są z prawem boskim i naturalnym”. Obrona honoru Marii Stuart

Johna Leslie, biskupa Ross 348

Gabriela Majewska

Królowa Krystyna i jej szwedzki dwór 361

Aleksandra Skrzypietz

„Regentka” Polski — fakty i mity w biografii Marii Kazimierzy 380

Agata Muszyńska

„Małżonków niepodobna pospolitemi opłakać łzami”. Troska Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej i Marii Zofii z Sieniawskich Denhoffowej o świetność rodu	393
---	-----

Witold Filipczak

Anna z Pocijów Tyszkiewiczowa, wojewodzina smoleńska. Rola polityczna w czasach Rady Nieustającej	405
--	-----

Bibliografia opracowań	435
----------------------------------	-----

Wstęp

...diuque rexit, non muliebriter neque more femineo

...nie jak kobieta, bez śladu zniewieściałości sprawowała ona rządy długo

HA Gall., 13.2, tłum. H. Szelest

Rola kobiet w perspektywie historycznej to temat wdzięczny i popularny (zwłaszcza w badaniach prowadzonych w ostatnich dziesięcioleciach), niemniej stale niewyczerpany i odkrywany w coraz to innych perspektywach. Przedkładany tom ową „historię kobiet” umieszcza na płaszczyźnie zjawiska władzy. Obejmuje wiele różnych dziedzin i aspektów władzy, natomiast chronologicznie dotyczy czasów dawnych, gromadząc studia z zakresu kilku epok historycznych, od starożytności po czasy nowożytne.

Zamieszczone w tomie studia wielu Autorów, reprezentujących różne ośrodki naukowe, a zarazem różne tradycje oraz szkoły badawcze, pokazują możliwość wielorakiego odczytywania tego, co może kryć się pod tytułem niniejszego opracowania. Jakie bowiem kobiety? Te rzeczywiście funkcjonujące w dawnych społeczeństwach i strukturach czy twory wyobraźni pisarzy i twórców? Typowe reprezentantki szerszych środowisk czy wyjątkowe i wybitne, którym ich własna ambicja i niecodzienny spłot okoliczności umożliwiły udział we władzy, *etc*? I jaka władza? Nawet jeśli pozostaniemy tylko przy życiu politycznym — czy mowa tu o tej wyrażającej się w panowaniu nad ludźmi czy „jedynie” w uzależnieniu tego mężczyzny, do którego należy owo panowanie, *etc*?

Niekiedy opisana w źródłach postać kobieca może być kluczem do zinterpretowania samej postaci władcy, co — odnosząc się do tradycji rzymskiej — komentuje Danuta Musiał (UMK), kiedy zastanawia się nad istotą sportretowania przez Tacyta Messaliny, żony rzymskiego cesarza Klaudiusza. Inne spojrzenie na władzę kobiet — w zwierciadle ich własnej twórczości — daje, biorąc pod uwagę czasy średniowiecza,

Jerzy Strzelczyk (UAM). Już w innej epoce osadzona jest kobieta władzy w rozważaniach Aleksandry Skrzypietz (UŚ), która z kolei mierzy się z legendą Marii Kazimierzy zawartą w historiografii.

Rozważane w pracy liczne indywidualne przypadki, osadzone w starożytności, średniowieczu i czasach nowożytnych, ukazują polityczne zaangażowanie poszczególnych kobiet i ich rolę. W tym kontekście postać Serwili i działającej u schyłku Republiki Rzymskiej stała się przedmiotem studium Agnieszki Dziuby (KUL), natomiast księżna Przedслава — Eufrozyna z księstwa połockiego — przyciągnęła uwagę Zofii Brzozowskiej (UŁ). Antonina — żona słynnego Belizariusza — stała się bohaterką opracowania Teresy Wolińskiej (UŁ), z kolei Zoe, jedna z żon bizantyjskiego władcy Leona VI Filozofa przykuła uwagę Mirosława J. Leszki (UŁ). Ælfgifu z Northampton, związana z Knutem Wielkim, znalazła swoje miejsce w tekście Jakuba Morawca (UŚ), zaś Mirosława, księżna pomorska — w studium Marka Smolińskiego (UG). Elżbieta Rakuszanka, żona Kazimierza Jagiellończyka — stała się przedmiotem rozważań Tomasza Rombka (UŚ), a Krystyna, królowa szwedzka — Gabrieli Majewskiej (UG). Warto również wspomnieć o Annie Tyszkiewiczowej, wojewodzynie smoleńskiej, której badania poświęcił Witold Filipczak (UŁ), nie należy także pominąć próby uzasadniania w pismach Johna Leslie praw Marii Stuart do angielskiej korony, co stało się przedmiotem rozważań Zuzanny Kowalskiej (UŚ).

Przedmiotem badań Anny Tatarkiewicz (UAM), w nieco innej perspektywie, jest nie tylko związek cesarza rzymskiego Wespazjana z wyzwolenicą Caenis, ale także rola, jaką ona odegrała. Z kolei relacjom króla Zygmunta Augusta z kobietami przygląda się Marek Ferenc (UJ).

Możliwości zyskania — dzięki żonom — awansów w hierarchiach urzędniczych pokazuje na przykładach późnośredniowiecznych Sobiesław Szybkowski (UG), zaś status społeczny wdów po królach polskich z dynastii Jagiellonów analizuje Grażyna Rutkowska (IH PAN, Poznań). Problematykę związaną z wybranymi dworami kobiecymi rozpatrują Dana Dvořáková-Malá (Praha) oraz Anastasiya Skiepyan (Minsk). Ślady znaczenia i prestiżu księżnych utrwalone w dokumentach średniowiecznych tropi Agnieszka Teterycz-Puzio (Akademia Pomorska w Słupsku), z kolei wizerunkowi i legendzie pieczęci Elżbiety von Parchwitz poświęca swe studium Marek L. Wójcik (UWr).

Rolę kobiet w kultach oraz ich obecność w kolegiach kapłańskich w starożytności rzymskiej przedstawia Andrzej Gillmeister (Uniwersytet Zielonogórski), z kolei na udziale przedstawicieli polskich rodów magnackich, Elżbiety Sieniawskiej oraz Marii Zofii Denhoffowej, w organizowaniu uroczystości pogrzebowych koncentruje się Agata Muszyńska (UŚ).

Politykiem złożonym z obrazów: *feminae romanae*, *feminae byzantinae*, *classical studies*, *gender studies* i historii są rozważania Andrzeja Kompy (UŁ), z kolei kobietom u władzy i ich roli w historii średniowiecza z perspektywy filmu i kina przygląda się Bogdan Kloch (Muzeum w Rybniku).

Jak widać z powyższego przeglądu, niniejsza publikacja w dwudziestu pięciu studiach ilustruje różne odsłony barwnej i złożonej problematyki mieszczącej się w tytule *Kobiety i władza w czasach dawnych*. Studium tym nadano zasadniczo układ chronologiczny, a porządek ten pokazuje swoistą ponadczasowość aspirowania kobiet do udziału we władzy, wykorzystywania kobiet do zyskania władzy oraz niejednokrotnie ambiwalencję znanych nam ze źródeł, ale też z historiografii portretów kobiet władczych.

Prezentowany tom swoją kompozycją nawiązuje do rezultatów naukowego spotkania, które zorganizowane zostało staraniem Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Muzeum w Rybniku, a odbyło się w dniach 23—24 maja 2013 roku w Rybniku. Genezę niniejszej publikacji odnotowujemy, powtarzając wierne temat owej konferencji rybnickiej: *Kobiety i władza w czasach dawnych*, aczkolwiek zawartością tomu odbiegamy od jej programu. Jakkolwiek w swym rdzeniu tom zawiera studia oparte na wygłoszonych w jej czasie referatach, niemniej jednak zamieszczono w nim także prace wówczas nieprzedstawiane.

Oddając w ręce Czytelników tom *Kobiety i władza w czasach dawnych*, mamy nadzieję, że dla wielu stanie się interesującą lekturą.

Agata A. Kluczek

Katowice, 6 lutego 2014 r.

Redaktor
ANNA MACIEJOŃCZYK

Korekta
MARZENA MARCZYK

Projektant okładki
MAREK FRANCIK

Layout i łamanie
MAREK FRANCIK

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-314-4
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-317-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie Ark. druk. 29,75. Ark. wyd. 40,0. Papier offset. kl. III, 90 g

Cena 44 zł (+VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Kup książkę

KOBIETY I WŁADZA W CZASACH DAWNYCH

Więcej o książce

CENA 44 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-317-5

Kup książkę